

4^e JAARGANG

NUMMER 9

OKTOBER 1968

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

STICHAAL. 20
5. 1930
1931. 1931

DAAD

EN

GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

van de zelfstandige arbeidzaamheid
in zijn gewild om de problemen

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

Russische interventie in Tsjechoslowakije:

G U A T E M A L A A A N D E M O L D A U

WAARLIJK GEEN andere reden dan een uiterst oppervlakkige is er om de jongste gebeurtenissen in Tsjechoslowakije te vergelijken met wat er gebeurde in Hongarije in 1956 of in Oost-Duitsland drie jaar dáárvoor. Vanzelfsprekend heeft het in de pers - van "rechts" tot "links" - aan dergelijke analogieën niet ontbroken. Waartoe zij ons bijzonder geschikt lijken is niet een verheldering, doch, verre daarvan, juist een bijzonder stevige afgrendeling van iedere weg, die mogelijk zou kunnen voeren naar een dieper inzicht. Wie er behoefte aan heeft dit Russische staaltje van brute machtspolitiek en diepe minachting voor de soevereiniteit van andere landen met iets te vergelijken, die richte de ogen naar Washington en denke aan wat er geschied is in Guatemala, aan de Amerikaanse invasie op Cuba 1) en aan het optreden der Verenigde Staten tegen Santa Domingo. Niet het drama van Hongarije heeft een heropvoering beleefd aan de oevers van de Moldau, maar de z.g. bananenoorlog, ook al zijn er dan uiteraard enorme verschillen in de details.

Misschien kan men wél - en dat is naar nog blijken zal geenszins in strijd met het bovenstaande - Alexander Dubcek vergelijken met Imre Nagy. En dat niet zozeer omdat het er een ogenblik op geleken heeft alsof de eerstgenoemde het lot van de ander zou moeten delen, dan wel om 't feit, dat beiden na een vrijwel eendere ontwikkeling op een belangrijk historisch moment hetzelfde vertegenwoordigden. Dubcek is, wat Nagy wás, een in Moskou geschoold bolsjewiek. De een én de ander, zowel de Tsjech als de Hongaar - getuige diens politiek "testament" 2) - werden op een gegeven tijdstip de politieke representanten van wat men in navolging van Milovan Djilas "de nieuwe klasse" pleegt te noemen. Zij werden het echter onder totaal verschillende omstandigheden. Juist die omstandigheden mogen bij een beoordeling van het Russische optreden tegen Praag geen ogenblik uit het oog worden verloren, omdat men anders op hopeloze wijze de koers kwijt raakt. Waarom bijvoorbeeld hebben de Chinezen van Mao, die zelf zwaar boter op hun hoofd hebben vanwege hun optreden in Tibet, de Russische agressie tegen Praag in de allerscherpste bewoordingen afgekeurd, maar hebben zij destijds hun goedkeuring gehecht aan de Russische inval in Hongarije? Het antwoord op die vraag kan men niet vinden door de dingen over één kam te scheren, noch door de overweldiging van Tsjechoslowakije te "verklaren" uit een zogenaamde "herleving van het Stalinisme". De laatste oplossing toch zou het volkomen onverklaarbaar maken, dat de scherpste kritiek op Moskou afkomstig is van hen, die er zich op beroemen de trouwste volgelingen van Stalin te zijn.

De omstandigheden, destijds in Hongarije, thans in Tsjechoslowakije, verschil-

len uitermate van elkaar in tweeërlei opzicht.

In 1956 was in Rusland de machtsstrijd tussen de "nieuwe klasse" en de partij "oude stijl", dat wil zeggen de partij naar Stalinistisch model, nog niet volledig in 't voordeel van de "nieuwe klasse" beslist. Beide, oude partij en nieuwe klasse, hielden elkaar in evenwicht, een wankel evenwicht, dat nu eens in het voordeel van deze, dan weer in het voordeel van gene werd verschoven. In Hongarije maakte de nieuwe klasse aanstalten tot 'n soortgelijke machtsstrijd. Op het moment echter, dat die in alle hevigheid ontbrandde geraakte het land plotseling in een stroomversnelling. Tegelijk met de nieuwe klasse verschenen van achter de coulissen de arbeiders op het historische toneel, hetgeen in Oost-Duitsland geschied was alvorens zich daar de nieuwe klasse roerde. In Boedapest en Magyarovar, in Szolnok en Pécs, in Sopron en Dunapentele was eensklaps niet de vraag: oude partij of nieuwe klasse? aan de orde, doch de radenvorming en de arbeidersmacht. Met de nieuwe klasse in Hongarije, d.w.z. met Nagy c.s., was de nieuwe klasse in Rusland, d.w.z. Mikojan c.s., eventueel wel bereid tot een compromis. De proletarische revolutie in Hongarije echter boezemde zowel Stalinisten gelijk Molotof als de nieuwe klasse dezelfde diepe afschuw in. Die afschuw heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen, dat de stalinistische partij nog weer eens de kans kreeg het machts-evenwicht te haren gunste te verschuiven. Mikojan sloot in Boedapest een akkoord met Nagy; toen hij in Moskou uit het vliegtuig steeg moest hij constateren, dat de situatie aldaar veranderd was. Wat de wereld vervolgens aanschouwde was: het neerslaan van een arbeidersopstand door de Russische tanks, zoals de Russische tanks drie jaar eerder de proletarische opstand in Oostduitsland gedempt hadden.

In 1968 in Tsjechoslowakije is de situatie totaal anders. In dit land behaalde ruim acht maanden voor de fatale 21e augustus de nieuwe klasse de zegepraal, die de nieuwe klasse in Hongarije niet kon grijpen, omdat zij op weg daarheen door de arbeidersklasse werd ingehaald. In Tsjechoslowakije is er geen moment sprake van arbeidersstrijd geweest, geen sprake van radenvorming, geen sprake van een proletarische macht, die de macht van Dubcek en Czernik overvleugelde zoals in Hongarije de macht van de regering Nagy werd overvleugeld door die van de Centrale Arbeidersraad. Tegelijkertijd is in 1968 ook in Rusland de situatie totaal anders dan twaalf jaar tevoren. De macht van de nieuwe klasse is er definitief gevestigd en wordt niet meer bedreigd ook al zijn er dan binnen die nieuwe heersende klasse zoals binnen elke heersende klasse in ieder kapitalistisch land wel verschillende stromingen. Bresnev en Kosigyn (hij vooral) zijn van hetzelfde sociale milieu als Czernik en Alexander Dubcek; een overeenkomstige verwantschap bestaat er tussen de Russische econoom Liberman en de Tsjechische professor Ota Sik.

In 1956 slaat het staatskapitalistische Rusland de Hongaarse arbeidersrevolutie neer. Geen wonder dat Mao Tse-toeng en Palmiro Togliatti, de Franse bolsjewiek Waldeck-Rochet, de Oost-Duitse dictator Walter Ulbricht en Paul de Groot in Amsterdam dat in koor goedkeuren. Zij allen zijn vertegenwoordigers van 't staatskapitalisme en zij zien - van hun standpunt terecht - in de proletarische revolutie het grootst denkbare gevaar.

In 1968 is er geen proletarische opstand, géén arbeidersrevolutie, die neer- geslagen wordt. Er is - aan de andere kant - evenmin sprake van een herleving van het Stalinisme. Op de 21e augustus heeft de Russische nieuwe klasse haar divisies laten oprukken tegen een ándere nieuwe klasse.

Moet die gebeurtenis verklaard worden uit een Russische vrees voor de in Tsjechoslowakije op gang gekomen "liberalisatie"? Naar onze mening niet. Het is waar dat wat men de "liberalisatie" noemt - onvermijdelijk begeleidingsverschijnsel van de machtsverovering door de nieuwe heersende klasse, omdat het haar juist te doen is, een einde te maken aan de knellende greep van de partij oude stijl op de economie - in Tsjechoslowakije met zevenmijlslaarzen veel verder is voortgeschreden dan in Rusland zelf. Tsjechoslowakije was onder Dubcek al aangekomen op een

punt, dat Rusland nog bereiken moet, waarheen de Kosygin's en de Libermans nog onderweg zijn, terwijl Ota Sik en de zijnen er al waren. Op zichzelf echter is er in die "liberalisatie", die zich in Rusland zelf óók voltrekt, maar in veel langzamer tempo, niets wat een bedreiging vormt voor 't staatskapitalistisch systeem. Niets is minder waar dan dat Tsjechoslowakije op weg zou zijn geweest naar een andere maatschappelijke orde - gelijk destijds Hongarije - waardoor de bolsjewistische mythe dat staatskapitalisme zoiets als socialisme zou zijn, in gevaar zou worden gebracht. Wat de Russen vreesden in Tsjechoslowakije, dat was geenszins een "vrijheid", die de grenzen van de staatskapitalistische onvrijheid niet doorbrak, doch dat was de economische macht van de nieuwe klasse in dat land en de symptomen, dat die economische macht gebruikt zou worden om 'n einde te maken aan de economische afhankelijkheid van Rusland.

Alle landen, die sedert het einde van de tweede wereldoorlog binnen de Russische invloedssfeer liggen zijn sindsdien door Rusland behandeld als een soort van koloniën. De arbeiders in die landen hebben sedert 1945 (of sedert 1948 in het geval van Tsjechoslowakije) blootgestaan aan een dubbele uitbuiting: die van de kant van het nationale staatskapitalisme plus die van de kant van het Russische (staatskapitalistische) imperialisme. Overal waar in die Russische satelietlanden "nieuwe klassen" in opmars zijn willen deze de uitbuiting van het eigen proletariaat natuurlijk handhaven, maar zij willen zich aan de uitplundering door Rusland ontworstelen. Noch bij Nagy destijds, noch bij Dubcek of Ota Sik heeft men ook maar één gedachte aangetroffen, die ging in de richting van: alle macht aan de arbeidersraden. Maar zij dachten wel - zeker althans Dubcek en Sik - aan een versterking van de eigen munteenheid en daardoor mogelijkheid van handel met het westen, van een productie voor de wereldmarkt.

Rusland heeft, zo zien wij het, als roofstaat in Tsjechoslowakije ingegrepen om zich ervan te verzekeren, dat het daar ook in de toekomst zou kunnen blijven roven. Het zijn de economische relaties tussen beide landen en dan meer speciaal de economische relaties van een zéér bijzonder soort, zoals wijlen de Zuid-Amerikaanse guerillastrijder Che Guevara ze al eens aan de kaak gesteld heeft 3), die de sleutel vormen tot hetgeen er is geschied.

In het met de bajonet op de Tsjechische keel tot stand gekomen communiqué van Moskou, waarvan de complete tekst voor ons ligt, bespeurt men daarvan weinig. Het is een nietszeggende, enkel uit holle woorden bestaande, verklaring. En ook de redevoeringen, waarmee zowel partijsecretaris Dubcek als president Svoboda de in Moskou gevoerde besprekingen hebben toegelicht bevatten alleen maar wóórden zonder werkelijke inhoud. Weinig beter is het gesteld met de communiqué's, die zijn uitgegeven na de besprekingen in Cierna en in Bratislava. Maar een groot artikel, dat in de Russische "Pravda" verscheen op dezelfde dag, dat de legers van Rusland en van een aantal andere staatskapitalistische landen Tsjechoslowakije overvielen, bevat duidelijke aanwijzingen.

In dit artikel, waarvan een zeer uitvoerig uittreksel gepubliceerd werd in het informatie-bulletin van de Russische ambassade in Nederland (nr. 35 van 29 augustus 1968) houdt men zich onder andere bezig met de kritiek, die van Tsjechoslowaakse zijde op de Russisch-Tsjechische handelsrelaties is uitgeoefend. Van de kant der Tsjechen was beweerd, dat de economische banden tussen beide landen onvoordelig en hinderlijk voor Tsjechoslowakije waren en dat zij een belemmering vormden voor een hogere welvaart. Van Tsjechische zijde was óók beweerd, dat de handel tussen Tsjechoslowakije en de USSR de Russen voordelen opleverde, de Tsjechen daarentegen nadelen. De felheid, waarmee in het "Pravda"-artikel dit soort beschuldigingen van de hand gewezen wordt verraadt onbedoeld hoezeer de Tsjechen daarmee een voor de Russen bijzonder teer en bijzonder gewichtig punt hebben aangeraakt.

In zijn haast de - stellig gerechtvaardigde - Tsjechische verwijten voor het Russische en internationale publiek als "valse aantijgingen" te ontmaskeren, ver-

geet de Russische artikelschrijver helemaal, dat in bepaalde passages van de na Cierna en Bratislava gepubliceerde documenten de ongunstige ontwikkeling van de Tsjechische economie doodgewoon als feit geaccepteerd wordt. In zijn ijver om de Russische plundering der Tsjechische volkshuishouding vóór te stellen als "wederzijdse hulp", speelt hij het klaar om van een snelle ontwikkeling der Tsjechische economie te spreken, ofschoon ook in Cierna en Bratislava de sombere perspectieven der Tsjechische economie door niemand zijn betwist. Het feit, dat hier de waarheid snel, zo niet met de mantel der liefde dan toch met de Russische soldatenmantel moest worden bedekt, spreekt naar onze overtuiging boekdelen.

Het is interessant uit het bewuste artikel in de "Pravda" ook nog enkele verdere passages te citeren. "In het middelpunt", zo leest men daar,

"in het middelpunt van de discussie over de economische hervorming in Tsjechoslowakije stelde men enerzijds 'n ongegronde kritiek op de gehele voorafgaande ontwikkeling van de socialistische economie, anderzijds kwamen er voorstellen tot vervanging van de planbeginselen door marktverhoudingen, door spontane verhoudingen met een uitgebreid werkkingsveld voor het particuliere kapitaal.... De economische discussie in Tsjechoslowakije werd door revisionistische en contra-revolutionaire elementen benut met het kennelijk doel de economie van het land op de kapitalistische weg te doen terugkeren."

Naar onze mening is het een onwaarheid en daarenboven ook onzin om te beweren, dat wie dan ook de Tsjechische economie op de kapitalistische weg zou hebben willen doen terugkeren. Dat wordt bevestigd door de nadrukkelijke verklaring, die dertien vooraanstaande Tsjechische economen op maandag 16 september in 't partijblad "Rudé Pravo" hebben gepubliceerd. Doch het is niet deze verklaring waarop wij onze mening baseren, doch het onloochenbare feit, dat de nog steeds op de loonarbeid berustende Tsjechische economie "de kapitalistische weg" nimmer heeft verlaten.

Voor zover echter de Tsjechische economen bedoelen, dat er vóór en ná hun economische hervormingen dezelfde economische structuur bestaat, hebben zij volkomen gelijk.

De Russen weten dat héél goed. In hun eigen land hebben zij in de persoon van prof. Liberman een economische hervormer, wiens denkbeelden aan die der Tsjechische economen zéér nauw verwant zijn. Toen Westerse commentatoren opmerkten, dat wat hij vóórstond zo ongeveer op een "herstel van het kapitalisme" neerkwam, hebben de Russen dat zéér verontwaardigd van de hand gewezen. Natuurlijk geldt hier voor Liberman wat wij zopas van de Tsjechische economie verklaarden. Zijn economisch streven kan niet als een herstel van het kapitalisme worden aangemerkt, omdat het kapitalisme (in zijn staatskapitalistische vorm) al sinds jaar en dag, al sinds de oktoberrevolutie om precies te zijn, in Rusland bestaat. Maar dáár gaat het hier nu niet om. Waarom het óns hier te doen is, dat is er de aandacht op te vestigen, dat veranderingen van soortgelijk type in Rusland "in overeenstemming met het socialisme" worden genoemd, in Tsjechoslowakije een "terugtocht naar het kapitalisme".

Het opzettelijk meten met twee maten, waaraan de Russen zich ten aanzien van Tsjechoslowakije - in het belang van hun voordelige handel (lees: plundering) - hebben schuldig gemaakt, heeft in de allerjongste geschiedenis een opvallend duidelijke parallel. Toen Jacob Arbenz als president van Guatemala in 1954 een programma van economische hervormingen wilde doorvoeren, dat notabene door de Vereinigde Naties voor zijn land was opgesteld, toen hebben de Verenigde Staten dat program voor "communistisch" uitgekreten om zo de wereldopinie tegen Arbenz en tegen Guatemala te mobiliseren. Waarom? Omdat de agrarische hervorming een dodelijke bedreiging vormde voor de bananenplantages bezittende United Fruit Company die gaarne de Guatemalaalse economie ten profijte van haar aandeelhouders wilde blij-

ven ruïneren. En tegen het zogenaamde "communistische" gevaar in Guatemala hebben toen de Verenigde Staten het kleine buurland Honduras en een aantal reactionaire vrijzchaar-aanvoerders weten te mobiliseren. Indien de Verenigde Staten destijds zelf ook nog militair in de terecht als "de bananenoorlog" bekend staande gebeurtenissen hadden ingegrepen, zou de historische parallel compleet zijn.

De Russische ingreep in Tsjechoslowakije, met al de begeleidingsverschijnselfen, met Tsjechoslowakijes grootste concurrent Oost-Duitsland in de rol van Honduras, is een soort "heropvoering" van de bananenoorlog, in een ander decor en met andere regisseurs, maar met dezelfde schaamteloosheid. Hij bevestigt het eens door de oude Hegel gesproken woord, dat de geschiedenis zich steeds herhaalt, met de toevoeging dan, dat dit steeds in een andere vorm geschiedt. En de duidelijke parallel waarop wij hier de aandacht vestigen verklaart óók de titel van deze beschouwing.

Ergens hebben wij gelezen, dat het Russische optreden tegen Tsjechoslowakije het einde betekende van 'n tijdperk, dat begon op het moment, dat op de 7e november 1917 de kanonnen van de kruiser "aurora" tegen het Winterpaleis in Petersburg donderden. Dat is een zienswijze, die van de onze hemelsbreed verschilt, zo goed als iedere zienswijze, waarin men blijk geeft door het Russische optreden geschokt te zijn of beroofd van een illusie. Wie uitroept, dat zich, zoals Rusland zich gedraagt, géén socialistisch land zou behoren te gedragen, die heeft - ondanks Kroonstad, ondanks de Russische Volkenbondspolitiek tussen de twee wereldoorlogen, ondanks het Hitler-Stalin-pact, ondanks de Fins-Russische oorlog, ondanks de bezetting van het verslagen Polen, ondanks Oost-Duitsland en Hongarije - nog altijd niet begrepen, dat Rusland geen socialistisch land is en dat de kanonnen van de "Aurora" niet de komst van het socialisme hebben aangekondigd, doch slechts de baan hebben vrijgemaakt voor een kapitalistische ontwikkeling, waarvan de Russische buitenlandse politiek de exponent is en waarvan de nieuwe heersende klasse, met typen als Mikojan, Kosygin en prof. Liberman (in Tsjechoslowakije: Dubcek, Czernik en prof. Sik) het natuurlijk prodkt is.

Vraagt men ons, waarom dan de Chinezen, in wier land "de nieuwe klasse" de macht nog, let wel: nog, niet veroverd heeft en die zich daarom altijd zo resoluut in het kamp der "oude Stalinisten" hebben opgesteld, ditmaal onverholen de zijde van Tsjechoslowakije hebben gekozen, waar de macht der "nieuwe klasse" nog steviger gevestigd scheen dan in Rusland zelf, dan antwoorden wij, dat men de verklaring daarvoor kan vinden in de ervaringen, die de Chinezen zélf met de Russen op het gebied van handel en economie gehad hebben. Dat hij de "nieuwe klasse" in Tsjechoslowakije even hard veroordeelt als de "nieuwe klasse" in Rusland zelf, dáárover heeft Mao-Tse-toeng geen twijfel laten bestaan. Maar hoe hard hij de ontwikkelingen in Tsjechoslowakije ook veroordeelt, tegen "kolonialisme" nemen de Chinezen met hún historie achter zich, nu eenmaal nóg onverbiddelijker stelling dan tegen wat ook. En met "kolonialisme" is het Russische optreden tegen Tsjechoslowakije inderdaad volledig gekarakteriseerd.

- 1) Om politieke verdachtmakingen te voorkomen, die nu eenmaal aan de orde van de dag zijn, stellen wij hier nadrukkelijk vast, dat wij de Amerikaanse invasie in de Varkensbaai van Cuba weliswaar als een voorbeeld van agressie beschouwen, doch dat wij ons geenszins rekenen tot degenen, die met de Cubaanse dictator Fidel Castro sympathiseren. Het Cubaanse regiem is bolsjewistisch, dat wil zeggen staatskapitalistisch.
- 2) Bedoeld is het na zijn dood verschenen geschrift van Nagy, dat de titel draagt van "Over het communisme". (Imre Nagy, "On Communism", Londen 1957, 305 blz.)
- 3) Che Guevara zei eens: Men zou mogen verwachten, dat een socialistisch land als Rusland (hij beschouwde Rusland dus nog als socialistisch - red. D & G) andere socialistische landen, die pas met hun opbouw zijn begonnen, zoveel mogelijk zou helpen. Niets is echter minder waar. Wat Rusland aan dergelijke landen le-

vert laat hij duur betalen, doch hij betaalt een lage prijs voor de producten welke hij afneemt. En zo exploiteert Rusland deze landen net zo als de imperialistische staten arme landen exploiteren. (Uit het hoofd geciteerd en gehoord in de documentaire over Che Guevara welke de Vara voorjaar en zomer 1968 voor de radio heeft gebracht. - Red. D & G).

=====

W I L D E S T A K I N G B I J V E R O L M E

SCHRIJVEND OVER de "wilde staking", die in de morgenuren van donderdag 19 september uitbrak op de Verolme-werf op het eiland Rozenburg in het Rotterdamse Rijnmondgebied, trokken "De Volkskrant" en "De Telegraaf" als voornaamste conclusie uit de gebeurtenissen, dat de "vakbonden en de directie eensgezind" waren. De constatering, als kernachtige samenvatting van de situatie, was volkomen juist, maar zij was uiteraard meer typerend dan opzienbarend. Er valt bij vrijwel iedere onofficiële staking en bij ieder zelfstandig optreden van arbeiders steeds datgene waar te nemen, wat ook in dit geval de beide bladen schijnbaar bijzonder heeft getroffen. Er is niettemin toch iets, waarin het optreden van de vakbeweging bij dit Verolme-conflict verschilde van haar optreden in tal van soortgelijke gevallen. Dat verschil betreft dan niet zozeer het wezen daarvan, dan wel de vorm. Minder dan ooit hebben de drie metaalbewerkersbonden het noodzakelijk geacht om ook maar enigermate de schijn op te houden alsof zij, onder gelijktijdige afkeuring der toegepaste strijdmethoden, voor de eisen en verlangens van de arbeiders nog wel enig begrip koesterden.

De schijn, zeggen wij. Want nimmer heeft dat zogenaamde begrip tot iets anders gediend dan om de arbeiders om de tuin te leiden. En nooit heeft het tot iets anders geleid dan tot een zogenaamd compromis, dat de arbeiders in de verste verte niet bevredigde, doch dat men niettemin met veel kunst en vliegwerk, met véél vergadertechniek en met een vals beroep op de vakbondsmythe wist te doen accepteren.

In het Verolme-conflict is van een dergelijk compromis geen sprake geweest. Voor zover de drie metaalbonden te kernen hebben gegeven, dat zij - ná werkhervatting uiteraard - met de directie overleg zullen plegen, wordt met die woorden bedoeld: de voortzetting van een overleg, dat geheel ónafhankelijk van de jongste gebeurtenissen reeds aan de gang was. De vakbonden hebben n i e t, zoals zij herhaaldelijk bij "wilde" stakingen gedaan hebben, tot de arbeiders gezegd: ga weer aan het werk, dan zullen wij wel over jullie grieven praten, nee, zij hebben ditmaal in feite enkel maar gezegd: ga weer aan het werk. Sterker nog, zij hebben na een bespreking met de Verolme-directie in de middaguren van vrijdag 20 september, er samen met die directie op aangedrongen, dat het werk op maandag 23 september weer zou worden hervat, terwijl na diezelfde bespreking Verolme-directeur A. Rijke, kennelijk gesterkt door het karakter ervan, nadrukkelijk kon stellen, dat de looneis van de stakers was afgewezen en dat hun grieven over de z.g. harmonisatieregeling ten spijt, deze harmonisatie gehandhaafd zou blijven.

Volgens diezelfde heer Rijke (wij citeren hem uit "Het Rotterdams Parool" van zaterdag 21 september) zou alleen het verschil in betaling tussen het Verolme-personeel en dat van onderaannemers op korte termijn nader worden bekeken. Maar dat men van dat "bekijken" van wat de derde grief van de stakers vormde, vooral niets te verwachten had, dat was al duidelijk geworden op het moment, dat de heer Rijke zijn verklaring aflegde. Want hij had tevoren al te kennen gegeven, dat er van verschillen in betaling helemaal geen sprake was, wanneer men maar rekening hield, niet met wat Verolme-arbeiders en personeel van koppelbazen in zijn loon-

zakje ontving, maar óók met vakantietoeslag, tantièmes en sociale voorzieningen. En op die wijze van stellen hebben de bonden geënzins gereageerd met bestrijding van zijn standpunt, doch slechts met het verwijt (ook van toepassing op de klachten rond de harmonisatie-regeling), dat er in het bedrijf van Verolme kennelijk "wat geschort had aan de communicatie". In ronde taal gezegd komt het standpunt van de vakbonden niet hierop neer, dat zij de grieven der arbeiders ook maar enigermate redelijk vinden, maar hierop, dat 't bedrijfsbeleid beter moet worden uitgelegd en dat het dan wel zal worden geslikt. Een m e r k w a a r d i g standpunt, omdat de vakbonden op een gegeven moment óók gezegd hebben, dat zij de loontabellen der twee categorieën arbeiders nog zouden bestuderen om te zien of er inderdaad verschillen in loonniveau bestonden, feit, waaruit blijkt, dat zij de oorzaak van het conflict aan een gebrekkige communicatie wijten alvorens zeker te weten of er inderdaad alleen maar dáárvan sprake is.

Overigens: de houding van directeur Rijke is al niet minder vreemd dan die van de bonden, omdat zijn verklaring er op neerkomt, dat hij iets bekijken wil, waarvan hij op een ander moment gezegd heeft, dat hij het al lang bekeken heeft (hoe zou hij anders w e t e n , dat er in feite geen verschillen zijn) zodat de conclusie voor de hand ligt, dat al het gepraat, van de bonden zowel als van de directie er alleen maar op gericht was om zand in de ogen te strooien, zowel van de arbeiders als van het publiek.

"Aan de eisen... wordt op geen enkel punt tegemoet gekomen", schreef "De Telegraaf" op zaterdag 21 september. Dat is, zo volgt uit het bovenstaande, in elk geval iets, dat volkomen waar is. Maar dit ochtendblad zei nog iets meer. Het schreef namelijk, dat aan "de eisen van de pressie-groep, die de staking lanceerde op geen enkel punt tegemoet gekomen wordt". En met die zogenaamde "pressie-groep" nu is het een hoogst merkwaardig geval, omdat het, voor wie de berichtgeving rond de Verolme-staking in haar totaliteit overziet, wel duidelijk is, dat die alleen maar in de ziekelijke fantasie van bepaalde personen heeft bestaan en compleet uit de duim gezogen is.

Niet uit de duim van "De Telegraaf" overigens. Het is "De Volkskrant" geweest, die er op 20 september in een sensationeel geschreven en sensationeel opgemaakt stuk voor het eerst over heeft gesproken. Uit de desbetreffende berichtgeving kreeg men de indruk, dat zo'n honderd met stokken en ijzeren staven gewappende lieden hun mede-arbeiders met geweld bedreigd hadden en zo gedwongen hadden om de arbeid neer te leggen. Het blad wist zelfs te vermelden, dat overal waar deze stoet van gewelddadigen gepasseerd was de arbeid weer werd hervat.

Van dat beeld is weinig heel gebleven. Het "Algemeen Dagblad" sprak op dezelfde dag dat het Volkskrant-artikel werd gepubliceerd van "groepjes arbeiders, die zich over het fabrieksterrein verspreidden om hun collega's over te halen hun (staking-)voorbeeld te volgen". "Het Parool", dat het op dezelfde dag niet over groepjes heeft, maar wel degelijk (net als "De Volkskrant") over een groep van honderd, zegt niettemin, dat deze de overige werknemers "toe het neerleggen van het werk zocht te bewegen" (zonder van geweld te spreken) en de N.R.C. meldt op dezelfde dag, dat er "geen moeilijkheden zijn tussen stakers en werkwilligen". Dezelfde dag ook komt "Het Rotterdams Parool" nadrukkelijk verzekeren, dat "berichten als zouden werkwilligen met stokken en stukken ijzer zijn bedreigd, later werden ontkend". En het blad voegt er aan toe, dat er géén intimidatie is gebruikt.

Dat alles is voor de vakbonden geen beletsel om aan dat valse beeld van intimidatie en geweld hardnekkig vast te houden. De heer A. Schravenmade, districtshoofd van de Metaalbond Rotterdam (Telegraaf van 21 september) verklaart: "Wij houden er ernstig rekening mee, dat de groep kwaadwilligen (die nooit bestaan heeft! - Red. D. & G.) maandag nog actief is". De heer Schravenmade zei ook: "Wij hebben van de directie van Verolme geëist, dat de grote meerderheid van werkwilligen door haar beschermd moet worden en dat maatregelen moeten worden ge-

nomen tegen intimidatie." Sinds de dagen, dat Ad Vermeulen van het N.V.V. openlijk het stakingsfront van de Amsterdamse trammannen zocht te breken in 1955 hebben wij het niet zo kras, dat wil zeggen zó openlijk op de viool horen spelen, dat de vakbeweging, wanneer er gestaakt wordt, niet achter de stakers staat doch naast de werkwilligen.

Overigens: waar haalt de heer Schravenmade het vandaan, dat de meerderheid der Verolme-arbeiders uit werkwilligen zou bestaan? Hij heeft die "wijsheid" van directeur A. Rijke. Het behoorde tot een van de eerste dingen, die deze verkondigde aan verslaggevers. Maar "Het Rotterdams Parool" weet te berichten, dat de feitelijke ontwikkeling van de staking de woorden van de heer Rijke volkomen logenstrafte en dat de hele Verolme-werf plat ging op hetzelfde moment, dat deze met veel aplomp beweerde, dat de staking zich tot 300 man van de 2500 beperkte.

Dit alles geeft ons aanleiding tot enkele vragen: is het soms zo, dat de katholieke "Volkskrant" het verhaal over de geweldplegingen en de intimidatie ontleend heeft aan mededelingen van de katholieke bond St. Eloy? Is het soms zo, dat - het later tegengesproken, maar zijn werk al gedaan hebbend - sensatieverhaaltje nodig was óm de vakbonden de gelegenheid te geven aan de Verolme-directie maatregelen tegen "intimidatie" te vragen? Indien dat zo mocht zijn, zou het ons allerminst verbazen. Want voor de vakbonden, die er zelf totaal niet voor terugschrikken om intimidatie toe te passen, wanneer er in vergaderingen over hun voorstellen tot werkhervatting of over (slechte) compromissen moet worden gestemd, beschouwen als "intimidatie" ieder zelfstandig optreden van een groep tot de strijd bereid zijnde arbeiders. Als "vertrouwenslieden" van de vakbonden in een bedrijf tot hun collega's zeggen: wat wou je nou zonder de bond doen, laat het toch aan de bestuurders over, die weten heus wel wat ze doen, dan heet dat in hun jargon: vakbondsdemocratie. Als arbeiders, die na bittere ervaring met de bonden bepaald wel weten wat hun te doen staat tot hun collega's zeggen: jongens wij gooien de boel plat, je bent toch zeker solidair, dan is dat - in hun jargon alweer - "intimidatie". Maar omdat de bonden, die tegen zulk een "intimidatie" - lees: zelfstandig optreden van de werkers - graag garanties hebben, natuurlijk niet tot de verslaggevers of het grote publiek, dat wil zeggen: de arbeiders die óók kranten lezen, kunnen zeggen waarom het begonnen is, daarom kan zo'n fantasietje wonderen doen. Bovendien is het natuurlijk een probaat middel om afschuw over de Verolme-arbeiders te wekken en andere werven of metaalbedrijven voor uitbreiding van het conflict te behoeden.

Wie op zou willen merken, dat dit een verdachtmaking jegens de vakbeweging is, antwoorden wij, dat de vakbeweging het er naar gemaakt heeft en dat zij, wanneer zij voortgaat over "intimidatie" te spreken, nadat eenmaal al is komen vast te staan, dat die er nooit geweest is, geen enkel recht heeft zich te beklagen.

Het laatste woord over het Verolme-conflict is hiermee nog niet gesproken. Wat te zeggen bijvoorbeeld van het verwijt van de vakbeweging, dat de communicatie in het Verolme-bedrijf onvoldoende is geweest en dat daarom die z.g. harmonisatieregeling door de arbeiders onvoldoende is begrepen? Dit, dat 't een "verwijt" is, dat in zijn volle scherpste in de allereerste plaats op de vakbeweging zélf terugslaat. Want die regeling is in overleg met de bonden tot stand gekomen, zo heeft directeur Rijke verklaard en dat is door de vakbeweging niet ontkend. Waar het dus om gaat is dit, dat directie en vakbeweging volkomen achter de rug van de arbeiders om en zonder hen er in te kennen 'n bepaalde loonregeling hebben vastgesteld, waarvan de vakbeweging nu zegt: maar de directie had de arbeiders ook moeten vertellen, waar het om gaat. Dat het ook op de weg van de vakbeweging had kunnen liggen om haar leden te vertellen waarom het ging, dát komt bij die vakbonden blijkbaar niet op. Trouwens als zij dat wél gedaan had? Wat dan nog? Dan zou het feit blijven bestaan, dat die vakbeweging zonder medeweten van de arbeiders maar bedisseld had en dan zou zo'n mededeling achteraf niets veranderen aan het feit, dat de vakbondsleden niets te vertellen hebben, geen enkele invloed

hebben en dat er maar zonder hen over hen wordt beslist. Eén van de belangrijkste aspecten van het Verolme-conflict is juist - naar onze mening - dat het een feitelijk protest is, niet slechts tegen de beslissingen van de directie, maar ook en in niet mindere mate tegen de beslissingen en het optreden van de vakbeweging.

"Het Rotterdams Parool" heeft als enige krant uiteengezet, wat die zogenaamde harmonisatie-regeling nu eigenlijk inhoudt. Het komt er op neer, dat per 1 januari j.l. het systeem van uurloon vermeerderd met tarief voor de arbeiders verlaten werd. Inplaats daarvan ontvingen zij net als de beampten 'n vast maandsalaris, waarin de tarieven werden verwerkt. De werkklassen werden vervangen door salarisgroepen en de functie-omschrijvingen werden herzien en gecombineerd. Per salarisgroep - te vergelijken met de vroegere "werkklasse" - golden sinds 1 januari vijf salarissen. Door middel van een beoordelingssysteem wordt bepaald welk salaris de werknemer het gehele jaar gaat verdienen. Die beoordeling wordt gemaakt door de baas en de afdelingschef en een dergelijke beoordelingswijze wordt door de arbeiders als subjectief ervaren.

Waarom heet dit "harmonisatie-regeling"? Omdat er - naar het heet - mee beoogd zou worden "de verschillen in betaling tussen hoofd en handarbeiders te nivelleren". Ons komt het voor, dat zowel die naam als het beweerde "oogmerk" niet meer zijn dan een soort van fraaie verpakking. Is het feit, dat er per salarisgroep vijf salarissen bestaan niet in flagrante tegenspraak met iedere nivelleringsgedachte? Wanneer de een of andere directie - ze zullen, van hun standpunt bekeken wel wijzer zijn - eens het besluit zou nemen om de salarisgroepen af te schaffen, zouden wij geneigd zijn om te erkennen, dat daar een praktische stap op de weg naar een nivellering wordt gezet. Waarmee men op de Verolme-werf te doen had was, zo komt het ons voor, een fraai klinkende formule voor een systeem, waarbij de schapen bij de wolf te biecht gingen. Geen wonder, dat het achter de rug van de arbeiders om bedisseld moest worden en geen wonder dat noch de directie noch de bonden er behoefte aan hebben gevoeld het voor de arbeiders duidelijk te maken.

Naar onze mening is de ditmaal wel bijzonder duidelijke eensgezindheid van bonden en directie ten aanzien van de staking een direct gevolg van de eensgezindheid tussen directie en bonden vóór de staking. Waartegen de arbeiders zich gekeerd hebben, dat zijn dingen, waarvoor de vakbonden mede verantwoordelijkheid dragen. Zij konden niet anders doen dan zich met grote beslistheid tegen de eisen van de stakers keren. In hun veroordeling van de actie, bij hun streven de staking zoveel mogelijk afbreuk te doen, gingen de bonden nog verder dan de directie zelf. De laatste, die aanvankelijk zeven arbeiders, die zij voor de "raddraaiers" hield, ontslagen had, verklaarde zich later bereid, die mensen weer in dienst te nemen. De houding van de heer Schravenmade was minder mild. Hij protesteerde er namelijk tegen, dat de directie de stakingsuren niet vergoeden wilde. Niet omdat hij vond, dat ze wél vergoed dienden te worden, maar omdat hij (we ontlene het feit aan "Het Rotterdams Parool" van 20 september) van mening was, dat stakers een "werkweigering" plegen, "waarop normaal gesproken ontslag volgt" (!). Waaruit u maar ziet lezer, dat zelfs een directeur van een zo autocratisch en reactionair geleid bedrijf als Verolme in reactionaire gezindheid van een vakbondsbestuurder nog wel wat kan leren.

=====

W I E I N T I M I D E E R T W I E ?

HET BOVENSTAANDE artikel over de "wilde" staking bij Verolme werd op zondag 22 september heet van de naald geschreven toen de afloop der gebeurtenissen nog niet bekend was. Op maandag 23 september bleek, wat er wáár was van de vrees van de vakbonden en van een bepaald soort dagbladen, dat bij het begin van de nieuwe

week de pogingen tot intimidatie wel weer hervat zouden worden. Er is óók gebleken, wat er allemaal wáár was van de bewering, dat de meerderheid der Verolme arbeiders graag 't werk zou willen hervatten als het daartoe maar rustig en zonder enige bedreiging in de gelegenheid zou worden gesteld.

"Het Parool" van maandag 23 september meldt, dat de staking ook op die dag nog heeft voortgeduurd. De ruim 2500 personeelsleden verschenen wél op de werf, doch zij gingen niet aan de slag. Nee zij begaven zich - schrijft dit blad - vrijwillig onmiddellijk naar de kantine. Dat betekent, dat die 2500 man niet geïntimideerd werden en toch blijkt ervan gaven de strijd te willen voortzetten. Wie nog, na wat wij in voorafgaand artikel schreven, een bewijs nodig had, dat heel die zogenaamde "intimidatie" uit de duim gezogen is, die kan dat bewijs in de onopgesmukte feiten van de bewuste maandag vinden. "Het Parool" voegt aan zijn mededeling dan ook nog toe, dat "de stemming op de werf rustig is" en dat "zich geen wanordelijkheden hebben voorgedaan."

De arbeiders van Verolme wérden niet geïntimideerd. Niet door hun mede-arbeiders althans. Toen men op maandag 23 september in alle rust de feiten aan het stakingsfront kon overzien, toen bleek, dat men hen ook niet zo gauw intimideren kan. De enige intimidatie-poging, die er wél geweest is, die welke gezamenlijk van de directie en de bonden uitging, die had toen kennelijk nog niet het minste effect gehad.

=====

DE "EENZAME" GORTER

HET door zijn politieke tegenstanders verbreide sprookje, dat dr. Herman Gorter na zijn breuk met de sociaal-democratie (in 1909) en vervolgens na zijn breuk met de bolsjewieken (in de aanvang der twintiger jaren) hoe langer hoe eenzamer zou zijn komen te staan temidden of zelfs, naar er beweerd werd, terzijde van de arbeidersbeweging, heeft een bijzonder taai leven.

Toen Gorter in september 1927 overleed heeft de dichter Gerrit van Riemsdijk al in poëtische vorm tegen 't bewuste fabeltje geprotesteerd. Zeven jaar later, in 1934, heeft dr. J.C. Brandt Corstius in zijn dissertatie, getiteld "Herman Gorter, de mens en dichter", grondig met het sprookje afgerekend in dezelfde periode, dat de sprookjes-opdissende figuur van Jacq. de Kadt in "Groot Nederland" zijn uiterste best deed om het nieuw leven in te blazen. Na Brandt Corstius hebben vele anderen 't fabeltje om beurten weerlegd of er de draak mee gestoken.

Dit alles is voor dr. G.W.B. Borrie géén beletsel geweest om het in zijn zojuist verschenen, aan de Amsterdam-

se wethouder F.M. Wibaut gewijde proefschrift nog eens te herhalen.

In zijn omvangrijk boek wijdt dr. Borrie uitvoerig aandacht aan de interne partijtwisten in de SDAP, die tenslotte, op het beruchte congres van Deventer, toe een scheuring hebben geleid. Bij die partijtwisten stonden de redacteurs van "De Nieuwe Tijd" tegenover Troelstra en Vliegen. Toen het in Deventer tot een breuk kwam, verlieten de meeste leden van "De Nieuwe Tijd"-groep de partij om elders (in de SDP) een politiek tehuis te vinden. Wibaut, die voor velen hunner persoonlijke sympathie koesterde, bleef in de SDAP en dr. Borrie schrijft van hem, dat hij, die óók redacteur van "De Nieuwe Tijd" geweest was, van al zijn mederedacteurs de enige was, die niet volkomen vereenzaamde.

Dat de maatschappelijke ontwikkeling zó geweest is, dat er tussen de arbeidersbeweging en de beweging der arbeiders een dusdanige kloof ontstond, dat men met recht beweren kan, dat 't juist de z.g. "arbeidersbeweging" is, die vereenzaamde (geenszins Gorter, die juist in tal van geschriften de beweging der arbeiders voorzien heeft) dat is voor dr. Borrie een gesloten boek gebleven.

OVER BOLSJEWISME EN FASCISME

HET WAS begin januari 1950. In één der zalen van Krasnapolsky te Amsterdam werd een lezersconferentie van het toenmalige weekblad "De Vlam" gehouden. Achter de bestuurstafel zaten Frits Kief, Dirk Schilp als voorzitter en andere prominenten van "De Vlam". Doel van de conferentie was het bespreken van "de politieke situatie en de taak van 'De Vlam'". We zullen de lezers niet lastig vallen met het verloop van de conferentie. Van belang voor ons betoog is alleen, dat er een commissie werd gekozen, die "en petit comité" de richtlijnen die op een vroegere Vlam-conferentie waren aangenomen aan een bespreking zou onderwerpen.

Naast enkele Vlam-medewerkers maakten van de commissie ook twee mensen deel uit, die toendertijd nog in de Spartacus-redactie zaten. Welnu, op zekere zondagmorgen begaven deze twee mannen zich welgemoed op weg naar het gebouw van "De Vlam" aan de Singel te Amsterdam. Ze waren ruimschoots op tijd en zaten aangenaam met enkele anderen te keuvelen, toen de "van de revolutie dromende" Dirk Schilp binnenkwam, iedereen een hand gaf en toen vrijwel onmiddellijk weer van de stoel waarop hij was gaan zitten opstond, zijn witte leeuwenmanen schudde en tegen één der Spartacus-mensen schreeuwde: "Jij hebt dat artikel in Spartacus geschreven, waarin gezegd wordt, dat ook De Vlam niet vrij is van nationaal-socialistische elementen!" Op een bevestigend antwoord brulde Schilp, wild zijn manen schuddend: "Dat is een schandaal! De Vlam te beschuldigen van nationaal-socialistische elementen, terwijl van 'De Vonk' 1) zoveel medewerkers het slachtoffer van het nationaal-socialisme geworden zijn!" En tegen de andere Spartacus-medewerker: "En ben jij het met dat geschrijf eens?" Ook die moest een bevestigend antwoord geven. Daarop brulde Schilp: "Er uit!, jullie allebei! Er uit! Er is hier geen plaats voor jullie! En wees blij dat het nog zo gebeurt!" Er viel niet te praten en op de vraag of de andere aanwezigen het met Schilp eens waren kwam geen antwoord. De andere commissie-leden zaten elkaar wat wezenloos aan te kijken en voor de medewerkers van Spartacus zat er niets anders op dan de kuierlatten te nemen. Nog op de stoep hoorden ze Dirk Schilp brullen.

Ter verduidelijking willen we nog even vermelden, dat de gewraakte zin in het Spartacus-artikel als volgt luidde: "Waarom heeft De Vlam nooit de stalinistische en nationaal-socialistische ideologie aan een grondige beschouwing onderworpen? Zou het zijn, omdat zij dan ontdekken zou, dat zij zelf niet vrij was van de elementen, waaruit dit nationaal-socialisme ideologisch is samengesteld?" Voor Schilp was dat voldoende ons de deur te wijzen.

Achteraf hebben de twee Spartacus-medewerkers er hartelijk om moeten lachen. Ongewild immers had Dirk Schilp de juistheid van de opmerking, dat ook De Vlam niet vrij was van nationaal-socialistische elementen op overtuigende wijze gedemonstreerd. Door hem alleen werden hier twee commissie-leden de laan uitgestuurd die op 'n conferentie democratisch waren gekozen. Alle democratie ten spijt moesten ze wijken voor de dictatuur van Dirk Schilp.

Aan dit voorval werden wij herinnerd door een artikel in de pers (wij lazen het in "Het Parool" van 7 sept. j.l.), waarin werd geschreven, dat een onderzoek van Simon Wiesenthal aan het licht gebracht had, dat in de Duitse Democratische Republiek (Oost-Duitsland) vele belangrijke ex-nazi's hoge posities bekleeden. Een dergelijke publicatie is wel een streep door de rekening van allen, die toch op de een of andere wijze de bolsjewistische landen zien als socialistische landen. Verwaterd, dat wel; helaas niet democratisch - ondanks de schone namen - maar

1) "De Vonk" werd tijdens de Duitse bezetting illegaal uitgegeven. Na het einde van de oorlog werd de naam gewijzigd in "De Vlam". Het blad is een zevental jaren verschenen. Toen echter doofde "De Vlam".

toch niet meer kapitalistisch. Het maakt een einde aan 't sprookje, dat in Oost-Duitsland grondig is afgerekend met de nazi's. Een sprookje, dat niet alleen door de bolsjewiki werd verkondigd, maar dat we ook eens tegenkwamen in het anarchistisch maandblad "De Vrije". Nu echter de feiten duidelijke taal spreken - ofschoon ook eerder reeds bekend was, dat in de D.D.R. vele nazi's een goed tehuis gevonden hebben - zullen de broodschrijvers van Walter Ulbricht vanzelfsprekend met de verklaring komen, dat deze ex-nazi's hun verleden volledig hebben afgezworen en tot het zaligmakende inzicht zijn gekomen, dat alleen het "marxisme-leninisme" waard is om voor te vechten en te sterven. Een verklaring trouwens, waarin dezelfde "De Vrije" hen reeds is voorgegaan. Daarin lazen we (nummer van maart '68): "Wel moet opgemerkt worden dat de oostduitse ex-nazis in hoge functies hun verleden hebben afgezworen, dit in tegenstelling tot velen in Westduitsland". In zoverre is dat juist, dat deze ex-nazi's hun woordgebruik volkomen aan hun nieuwe broodheren hebben aangepast. Schreven de nazi's van Hitler in 1939: "Joden regeren in Praag", de ex-nazi's van Ulbricht schreven in augustus 1968: "Zionisme regeert in Praag". Maar dat is dan ook het enige. Of meent Hans Jar van "De Vrije" soms, dat deze ex-nazi's een mentaliteitsverandering hebben ondergaan? Dan verschillen wij wel grondig met hem van mening. Volgens ons was het helemaal niet zo moeilijk voor deze ex-nazi's zich aan te passen bij het bolsjewisme van Walter Ulbricht c.s., omdat er geen wezenlijk verschil is tussen het nationaal-socialisme en het bolsjewisme. De wezenlijke elementen van het nationaal-socialisme zijn het nationalisme en de leidersverering. Kan Hans Jar of iemand anders ons misschien aantonen, dat er in bolsjewistisch Rusland of in de D.D.R. van Ulbricht geen nationalisme en geen leidersverering is? Natuurlijk niet. Dat tiert daar even welig als in het Duitsland van Hitler. Het is dan ook helemaal geen wonder, dat in de late zomer van 1939 Rusland een vriendschapsverdrag met Duitsland aanging, waarvan de Russische leiders verklaarden, dat de vriendschapsband tussen Rusland en Duitsland een keten was van zuiver goud. Het was ook geen wonder dat dezelfde leiders verklaarden, dat de Franse en de Engelse imperialisten de schuldigen aan de tweede wereldoorlog waren en dat de eisen van Hitler-Duitsland redelijk waren. Begrijpelijk is ook - gezien het vriendschapsverdrag tussen Rusland en Duitsland - dat toen Hitler-Duitsland in mei 1940 Nederland bezette, de CPN in haar maandblad "Politiek en Cultuur" de Nederlandse bevolking aanraade zich correct tegenover de bezettingstroepen te gedragen.

Vergeten we ook niet, dat de bolsjewiki altijd even hardhandig tegen spontane acties van de arbeiders zijn opgetreden als welk nationaal-socialistisch of democratisch-kapitalistisch regiem ook. Zoals Nazi-Duitsland sprak van de strijd tegen het bolsjewisme, Amerika en zijn vazallen spreken van de strijd tegen het communisme, zo spreken de bolsjewiki altijd van de strijd tegen de contra-revolutionairen. Zij bedoelen echter allemaal hetzelfde, namelijk de strijd van de arbeidersklasse tegen haar uitbuiting. Toen in Guatemala Jacob Arbenz Guzman aan het bewind kwam en een progressief kapitalistisch beleid voerde, werd hij van communisme beschuldigd en werd zijn bewind met behulp van de CIA (de geheime dienst van de V.S.) gelijkwideerd. De ware reden was natuurlijk, dat de belangen van de Amerikaanse United Fruit Company in de knel kwamen. Evenzo verging het Santa Domingo. Met Rusland lag het evenwel niet anders. Toen in juni 1953 de Oost-Duitse arbeiders in verzet kwamen tegen de normenverhoging - hetgeen een loonsverlaging betekende - werd dat verzet door de Russische tanks in bloed gesmoord. Natuurlijk werd toen niet gezegd, dat de Russische belangen in het geding waren. Neen, de arbeiders waren zogenaamd het slachtoffer van Amerikaanse imperialistische agenten. Ook de Hongaarse opstand van oktober/november 1956 werd door de bolsjewiki een fascistische contra-revolutie genoemd. Ook deze opstand moest terwille van de Russische nationale belangen in bloed worden gesmoord. Dat na de opstand Imre Nagy en Pall Malleter op slinkse wijze werden vermoord, duizenden arbeiders naar Rusland gedeporteerd, anderen vermoord, doch geen enkele fascist of CIA-

agent bij naam werd genoemd, verhindert echter een zich noemende Jan Eshuis niet om in "Recht voor Allen" van 22 juli 1967 te verklaren, dat de Hongaarse opstand een spel was, waarin de Amerikaanse misdadigersbende van de CIA een belangrijk aandeel had. Misschien meent hij wel, dat ook de arbeidersraden tijdens de opstand in Hongarije door agenten van de CIA zijn gevormd. Wij vragen ons alleen nog af hoe lang het nog zal duren voordat Jan Eshuis ook het Russische ingrijpen in Tsjechoslowakije zal goedpraten onder het motief, dat daar een contra-revolutie aan de gang was, terwijl er eigenlijk niets anders aan de hand was, dan een nationalistische, staatskapitalistische ontwikkeling. Een ontwikkeling echter, die in strijd was met de Russische economische belangen.

Het is echter niet pas nu, dat er vrijwel geen verschil is tussen de nationaal-socialistische en de bolsjewistische ideologie. Het is ook niet pas nu, dat de bolsjewiki zich altijd met hand en tand verzetten tegen spontaan arbeidersverzet, net als de nationaal-socialisten en net als trouwens alle partijmensen. Toen in maart 1920 de Roer-arbeiders in opstand kwamen, naar de wapens grepen en de Rijksweeer deels over de Franse grens joegen en deels in Fort Wezel opsloten, waren het de sociaal-democraten, die in samenwerking met de Rijksweeer en de bolsjewiki de Roeropstand de nek wisten om te draaien. Voor het eerst in de geschiedenis wisten de arbeiders het militarisme te verslaan, maar de bolsjewiki voelden zich meer verwant met de bestrijders van de Roeropstand getuige de woorden, die Karl Radek wijdde aan de nagedachtenis van Leo Schlageter. Schlageter was een Duits nationalist, die in het na de eerste wereldoorlog door de Fransen bezette Roergebied voor 'n Frans vuurpeleton het leven liet. Hij werd een der martelaren der Duitse nationaal-socialisten, die hem van stonde af aan tot hun held maakten. Terecht. De levensloop van Schlageter laat er geen twijfel over bestaan in welke rijen hij thuis hoorde. Hij vocht met de reactionaire Duitse vrijescharen in de Baltische staten om vervolgens in 1920 naar het Roergebied te gaan. Hij schaarde zich in de gelederen van die Rijksweertroepen, die in maart 1920 onder generaal Watter de opstand van de Roerarbeiders poogden neer te slaan. Hij beschouwde de arbeidersklasse als gepeupel, dat met strenge hand moet worden geregeerd. Dat alles was voor de bolsjewistische Derde Internationale geen beletsel om zich samen met de fascistten rond Schlageters graf te scharen - figuurlijk gesproken dan - en n t als de fascistten lovende lijkredenen te houden op Schlageter. En over deze moordenaar van Roerarbeiders schreef Karl Radek in de "Rote Fahne" van 26 juni 1923: "Schlageter, de moedige soldaat van de contra-revolutie, verdient het door ons op mannelijke wijze te worden ge erd." En in hetzelfde herdenkingsartikel zei Radek: "De zaak van het volk moet tot zaak van de natie en de zaak van de natie moet tot zaak van het volk worden gemaakt." Kan het nationalistischer? Kan het nationaal-socialistischer?

Maar nog veel bonter maakte het  en der toenmalige leidsters van de Kommunistische Partei Deutschland (KPD), een zekere Ruth Fischer. Zij hield op woensdag 25 juli 1923, 's avonds om 7 uur een causerie voor studenten in een gymnasium in de Berlijnse Dorotheenstrasse, voor welke causerie in het bijzonder nationaal-socialistische (of zoals men toen nog zei: v lkische) studenten waren uitgenodigd. Onderwerp van de causerie was: "Waarvoor stierf Schlageter?"

Het feit, dat Frau Fischer zich niet beluisterd waande door arbeidersoren maakte, dat zij wat onbekommerder sprak. Ziehier enkele van haar uitlatingen: "Schlageter.... een held, die bereid was op het altaar des vaderlands voor vrijheid en volk zijn leven te offeren...." "Het Duitse rijk, de Duitse cultuurgemeenschap, de eenheid van de natie echter kunnen slechts worden gered, wanneer gij, mijne heren van de 'v lkische' zijde, inziet, dat gij gezamenlijk moet strijden met de massa's, die georganiseerd zijn in de KPD. U, mijne heren, roept op tot de strijd tegen het Jodenkapitaal? Wie tegen het Jodenkapitaal wil strijden mijne heren, is al een klassenstrijder."

Wij zouden zo zeggen, dat deze woorden niets aan duidelijkheid te wensen la-

ten. Ze hadden evengoed door een nationaal-socialist kunnen worden gesproken dan door de bolsjewiste Ruth Fischer.

Maar, zal men misschien tegenwerpen, de concentratiekampen dan in Hitler-Duitsland en de moord op zes miljoen joden. Inderdaad, dat zijn niet mis te verstandane feiten. Men vergete echter niet, dat ook bolsjewistisch Rusland zijn kampen had, waar ontelbaren het leven hebben gelaten. Men vergete tevens niet, dat ook daar tijdens de monsterprocessen in de dertiger jaren velen, zeer velen gelijkwiederd zijn. Maar afgezien daarvan: niet de concentratie-kampen, niet de moord op de joden was het wezenlijke van het nationaal-socialisme. In het fascistisch Italië van Mussolini is geen heksenjacht op de joden gehouden zoals in Hitler-Duitsland. En op het geweten van de vroegere Argentijnse fascistische dictator Juan Peron rusten minder moorden dan op het geweten van de "socialist" Willem Drees, die mede verantwoordelijk is voor twee politionele acties tegen voor hun onafhankelijkheid strijdende Indonesiërs.

Om op het uitgangspunt van ons betoog terug te komen: alle partijen, die op het standpunt staan - en welke doen dat niet? - dat het vaderland moet worden verdedigd, allen, die aan leidersverering doen en menen, dat de knappe leiders (van een partij of niet van een partij) wel zullen weten en zeggen hoe de maatschappij moet worden georganiseerd, zijn besmet met nationaal-socialistische elementen. Nationaal-socialistische, bolsjewistische, democratische en kapitalistische partijen, allen hebben ze met elkander gemeen, dat ze zich ten allen tijden keren tegen het zelfstandig optreden van de arbeiders. Allen hebben ze ook met elkaar gemeen, dat ze de alleenheerschappij willen; met elkaar gemeen, dat ze gebruik maken van leugen en bedrog.

Een wezenlijk verschil tussen de sociaal-democratie, die zovele arbeidersmoorden op haar geweten heeft, het bolsjewisme, dat zich in haar strijd tegen de "contra-revolutionairen" evenmin ontziet arbeidersmoord op grote schaal te bedrijven en het nationaal-socialisme vermogen wij dan ook niet in te zien.

Elk jaar weer wordt er te Amsterdam de staking van februari 1941 herdacht, de staking waarbij zovele arbeiders slachtoffer van de nationaal-socialistische horden zijn geworden. Maar waar en wanneer zijn ooit herdenkingen gehouden van de opstand van Kroonstad, in bloed gesmoord door de bolsjewiki? Waar en wanneer is ooit de Roer-opstand van maart/april 1920 herdacht? Opstanden, neergeslagen door zogenaamde arbeiderspartijen.

Was de sociaal-democratie in wezen niets anders dan de voorhoede van het vooruitstrevende industriële kapitalisme, het bolsjewisme is nooit iets anders geweest dan de voorhoede en de representant van het staatskapitalisme. Met arbeidersstrijd, arbeidersmacht en socialisme hebben zij even weinig te maken als 't nationaal-socialisme.

D E H A R D N E K K I G E L E U G E N

WIE KENNIS neemt van de feiten van de Hongaarse opstand van 1956 valt het niet moeilijk het proletarische karakter daarvan vast te stellen. Schrijvers als Tibor Meray, Tibor Kovács, Peter Fryer en vele anderen hebben daaromtrent geen twijfel open gelaten. Hetzelfde kan gezegd worden van dat wat wij hoorden van directe deelnemers aan de opstand. Hun oordeel, dat het om een revolutionaire strijd van de arbeiders ging is éénsluitend. Het is voorts zwart op wit in de dagbladkolommen vastgelegd, dat strijdende Hongaarse arbeiders en boeren vol verontwaardiging de steun afwezen die de in 1945 naar het buitenland gevluchte bekende fascist Esterhászy meende hen te moeten toezeggen. Mevrouw Anna Kethly, sociaal-democratisch minister in het kabinet-Nagy, hebben wij met eigen oren met klem horen verzekeren, dat het een pertinente leugen is, dat nazi's of andere contra-revolutionairen ook maar enige rol van betekenis in de opstand hebben gespeeld.

De leugen is afkomstig van de bolsjewisten, die in november 1956 niet aan

hun soldaten en aan de wereld konden vertellen, dat zij met hun tanks een opstand van de Hongaarse arbeidersklasse neersloegen. De in Hongarije in beweging gekomen arbeiders waren volgens Moskou geen échte arbeiders, maar als arbeiders verklede fascistische spionnen. Een stroom van leugens en propaganda moest de werkelijke aard der gebeurtenissen verbergen. De waarheid moest vervalst worden: de waarheid, dat men hier te doen had met een spontane opstand tegen het staatskapitalistische systeem en tegen de Russische overheersing; een opstand, waarin de arbeiders hun eigen strijdleiding kozen: de arbeidersraden, die tenslotte naast de liberaal-bolsjewistische regering van Imre Nagy de werkelijke macht in het land uitoefenden.

Over die arbeidersraden wordt zeer uitvoerig gesproken in 't officiële rapport, dat de Verenigde Naties aan de gebeurtenissen in Hongarije hebben gewijd. De Duitse publicist Richard Alleman heeft destijds in het maandblad "Der Monat" alleen al uit het blote feit van die radenvorming de logische conclusie getrokken, dat de opstand in Hongarije een proletarisch karakter had. Zijn beschouwing en die van vele anderen vormen bij elkaar zo langzamerhand een hele bibliotheek, waarvan de helft al ruimschoots voldoende zou zijn om de beweringen der bolsjewisten naar het rijk van de sprookjes te verwijzen. Trouwens, ook hun eigen rapport brengt - onbedoeld natuurlijk - óók de waarheid aan 't licht. Daarin wordt namelijk gesproken van "contra-revolutionairen", die raden vormden. Dát bewijst, hoe men het woord "contra-revolutionair" in de mond van een bolsjewiek heeft te verstaan. Of dacht men soms, dat de raden gevormd werden door fascistten of andere reactionair gespuis, wier praktijk nimmer uit iets anders heeft bestaan dan uit de beestachtigste vervolging van ieder, die voor arbeidersraden ooit enige sympathie toonde?

Niettegenstaande dit alles en mede door het feit, dat de Westerse pers aan de Hongaarse arbeidersraden maar bitter weinig aandacht heeft besteed en liever haar kolommen volschreef over de onbetekenende kardinaal Mindszenty, bleef de bolsjewistische leugen hardnekkig voortbestaan. Zij deed vooral opgeld onder een bepaald soort "linkse" intellectuelen, die als reactie op de communistenhaat van bladen als "Het Parool" het optreden van de Russen wilden goedpraten.

Zo zegt Bibeb in "Vrij Nederland" van 17 augustus tegen Henri Knap: "Professor De Graaf, die vaak in Rusland en Hongarije komt, weet van betrouwbare vrienden dat die opstand (van 1956) door nazi's werd geleid." En Henri Knap, die ook al niet uitmunt door kennis van zaken omtrent Hongarije of de bolsjewistische vervalsingsmethoden, laat geen woord van protest horen en komt zelfs niet op het idee, een dergelijke kijk op de zaak naar het rijk der politieke fabelen te verwijzen.

Wie wél protesteert, dat is de zogenaamde zegsman van dat fraais, professor De Graaf. In een ingezonden stukje in "Het Parool" komt hij verklaren, dat Bibeb hem verkeerd heeft geciteerd. Over de "leiding" van de opstand had hij niet gesproken. Wat hem verteld werd kwam hierop neer, dat in de loop daarvan ook vroegere nazi's een poging hadden ondernomen zich erbij aan te sluiten. Dat is vanzelfsprekend iets totaal anders al moeten wij ook daarbij aantekenen, dat het merkwaardig blijft, dat de bolsjewisten er nimmer in geslaagd zijn onder de vele arrestanten, die zij naar Rusland wegsleepten ook maar zegge en schrijve één enkele fascist te ontdekken. Ware dat wél zo, ons dunkt, dat zij dan niet geaarzeld zouden hebben om hem door middel van een soort van show-proces tot een paradepaardje van hun verlakkerij te maken.

Dát Bibeb de woorden van prof. De Graaf verkeerd weergaf kan verschillende oorzaken hebben. Misschien heeft haar geheugen haar parten gespeeld. Misschien heeft zij hem van het begin af aan verkeerd begrepen, omdat ook zij was ingekapseld door het bolsjewistische leugenweb.

Dat zij niet bepaald de enige is, die spinrag in haar hoofd heeft bewijst de bekende schaker J.H. Donner in "Vrij Nederland" van 31 augustus. Sprekend over

Hongarije zegt hij daar: "Boedapest '56, dat waren de nozems, jongens van 15 met fietskettingen tegen tanks." Volgens Donner ontbrak destijds in Hongarije een zeer sterke eenheid, zoals die, waarvan nu de Tsjechen blijk geven.

Donner is er náást. Tegen nozems treedt een heersende klasse ánders op dan destijds in Hongarije geschiedde. Tegen nozems worden gummiknuppels gebruikt of laat men de onderwereld in actie komen. Tanks worden pas ingezet wanneer de heersende klasse wankelt door de vereende strijd van brede lagen der bevolking. En de eenheid der strijdende Hongaren bleek onder meer uit de indrukwekkende algemene staking van 12 en 13 december (let wel: december!) 1956 tegen de arrestatie van twee leden van de Centrale Arbeidersraad van Boedapest, die net als andere arbeidersraden, nog maanden na de militaire nederlaag het brandpunt van het verzet vormde. Het feit zou Hein Donner voor misvattingen als waarvan hij het naieve slachtoffer is hebben behoren te bewaren.

=====

WAT STEEKT ACHTER DE AUTOSTAKINGEN?

IN DE TWEEDE helft van september werd Groot-Brittannië voor de zoveelste keer geconfronteerd met een omvangrijke staking in de autoindustrie. De Britse krant "Sunday Times" becijfert, dat er in deze bedrijfstak in de eerste acht maanden van 1968 al meer werkdagen verloren gingen dan sedert 1950 jaarlijks het geval was, zodat er derhalve thans een record zal worden gebroken.

De Labour-regering, die vorig jaar ten tijde van de staking der dokwerkers niet moe werd te beweren, dat er achter hun strijd een soort van complot moest steken, zal voor de auto-industrie wellicht hetzelfde beweren. Wanneer zij dat mocht doen en anderen met

haar, kan dezelfde "Sunday Times" hen uit de droom helpen. Het blad onthulde namelijk, dat de jongste staking, die practisch de gehele industrie lam legde, "ontketend" was door zegge en schrijve vijftig man, die nog nooit van hun leven eerder hadden gestaakt, die niet bij 'n vakbond waren aangesloten, die helemaal niet de bedoeling hadden een groot conflict uit te lokken en die eigenlijk stom verbaasd waren, dat zij, vijftig nachtwakers, die betere beloning vroegen, doch steeds maar weer met een kluitje in 't riet werden gestuurd, in staat waren gebleken met een simpele actie voor betere betaling een land in rep en roer te brengen.

Zo gaat dat nu eenmaal. Meer over deze staking in ons volgende nummer.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(3e kwartaal 1968)

C.v.d.B. te A. f. 5.-; H.E. te R. f. 10.-; C.H. te D. f. 10.-; C.C.d.H. te D. f. 5,50; H.M. te F. f. 9,25; J.M. te A. f. 42.-; R.W. te A. f. 31,50; C.A.R. te R. f. 10.-; Th.J.M. te B. f. 42,-; J.A.R. te A. f. 1,50; E.U. te T. f. 5.-; N.N. f. 10.-; G.A. de P. te B. f. 25.-; diversen f. 7.-. Totaal f. 213,75. Alle gevers hartelijk dank. En willen zij, die ons voor 1968 nog geen bijdrage deden toekomen dat alsnog even doen? Bij voorbaat onze dank.

O M H E T B E E L D V A N M A R X

UIT EEN ARTIKEL in "Het Parool" blijkt weer eens, dat de religieuze wereld zich opmaakt het Beeld van Marx op te eisen. Tot nu toe was 't het onbetwiste bezit van het "Marxisme-Leninisme". Sedert er echter aan 't voetstuk van de kerk een duidelijk gerommel wordt waargenomen, dat onmiskenbaar een drang naar hervorming of in elk geval vervorming inluidt, en gebleken is, dat het "Marxisme-Leninisme" allesbehalve aanspraak heeft op dat beeld, heeft de religieuze wereld met afgunstige blik naar de ruige kop van Marx gekeken, die het thans stellig beter zou doen dan de afgedragen "Jezus aan het hout".

Maar iets staat haar daarbij in de weg. Marx heeft zich ook over de godsdienst uitgesproken en die uitspraak, zoals ze daar staat, is ten enenmale voor haar onaanvaardbaar. U weet het wel: Die Religion ist das Opium des Volkes. De godsdienst is opium voor het volk.

Deze uitspraak heeft men meer dan een eeuw laten gelden. Och, men had ook niet nodig er zich druk om te maken. Marx, mitsgaders zijn leer, waren des duivels en daarmee basta.

Naar schatting een tiental jaren geleden is professor Banning in zijn boek "Karl Marx" met de vervalsing begonnen door "Die Religion ist das Opium des Volkes" te vertalen met "Godsdienst is opium van het volk! Deze vervalsing is vlot - vooral door "linksen" - overgenomen.

In Duitsland omschrijft men de uitdrukking steeds met: Opium für das Volk. Is de omschrijving met "van" in het Hollands al mal, in het Duits is ze helemaal onmogelijk.

DE GRAMMATICA. Men zegt, en hun onkunde komt hun hierbij te hulp: dat "des (volk)s" wil zeggen "van". Zowel echter in het Duits - vooral in het Duits - als in het Hollands, kunnen meerdere voorzetsels een tweede naamval omschrijven. Een voorbeeld, dat voor beide talen opgaat is: De vreze des Here - Die Furcht des Herrn. Hier moet de omschrijving met "voor" gebruikt worden. Met de "would be" taalkundigen zijn we dus gauw klaar.

Wat zeggen nu de niet-taalkundigen, de peuterkundigen? Als men "voor" gebruikt in die zin, dus "De godsdienst is opium vóór het volk", dan worden de dienaren der kerk louter als bedriegers voorgesteld. Persoonlijk en op zichzelf vind ik dat zo gek nog niet, maar hier gaat het om wat Marx bedoeld heeft en dan konstateren wij direkt, dat Marx het niet over de priesters heeft, maar over de godsdienst, "Die Religion" en dat is heel wat meer en daardoor heel wat anders dan de priesters alleen. Hiertoe behoren ook de grootse en indrukwekkende praëht-scheppingen, de kathedralen en Lourdes en de stille omgang en de "wees-gegroettes" en nog veel meer en het is alles wat het volk bedwelmt.

Zoals Marx het zegt werpt het een duidelijk beeld op. Dat "opium" is hier de representant van de bedwelmende invloed die uitgaat van "Die Religion". Dat deze uitspraak van Marx het beeld van een stel bedriegende priesters oproept, volgt nergens uit. Dat is eenvoudig een "mache" van prof. Banning en z'n medestanders in het gevecht om het beeld van Karl Marx.

ACTIEF EN PASSIEF. Dat de priesters in "Die Religion" een actieve rol vervullen is zonder meer duidelijk. Die rol werd mij als het ware voorgehouden toen ik eens met een Franse vriend in het plaatsje Tournon op een heerlijke zomeravond na de maaltijd wat rondrentelde. Wij kwamen terecht bij een kleine markt, aan het begin waarvan een pater - of een frater, dat weet ik niet - de mensen wat te koop aanbod. Hij werkte alleen en dacht wel door zijn enthousiasme alle klandizie tot zich te kunnen trekken. Zijn artikel was universeel. Ieder, in de wijdste zin van het woord, kon het gebruiken. Hij werd echter lastig gevallen door een invasie van insekten die op deze kleine markt was neergestreken. Het waren diertjes, die

veel weg hadden van wat men bij ons glazenmakers noemt. Zij kwamen in wolken ergens vandaan en paarden waarschijnlijk in de vlucht om dan bij duizenden neer te vallen. Vreemd echter, ze schenen het speciaal op onze pater - of frater - voorzien te hebben, en hij moet wel gedacht hebben, dat, waar hij een Gode welgevallige arbeid volvoerde, dit het werk des duivels was. Mijn Franse vriend had daarvoor echter een andere verklaring. Paren, hoe aangenaam ook, is warm werk en dus dorstverwekkend. En bij het warm aanprijzen van zijn waar, glom het gezicht van de pater - of frater - van de transpiratie, en aan zijn neus hing voortdurend een druppel. Het was dát waar de beesten het op voorzien hadden. Aldus de verklaring van mijn Franse vriend.

Wat hij nu verkocht? ...Gordijnringen van koper in groot formaat. Hij hield ze aan zijn vingers gestoken een ieder voor die hem voorbij wou gaan, luid roepende: "Achetez! Achetez! des anneaux bénits!" Koop! Koop!, gewijde ringen!

Wat ik hier aanschouwde deed mij denken aan Marx' "Godsdienst is opium voor het volk". En toch zal men deze pater - of frater - geen bedrieger willen noemen. De arme kerel, die van zijn prille dagen af steeds maar hersenspoelingen te verwerken heeft gekregen, geloofde stellig in wat hij deed. In dit opzicht had hij een passieve rol. Maar nu op die markt, afgezien van de aanvallen van die "duivelse" beesten, kon zijn optreden tengevolge van zijn passiviteit in het verleden actief zijn. Ik heb hem niet één ring zien verkopen. Of hij nu een slechte dag had of dat dit altijd zo was ontgaat mijn kennis en is overigens maar matig interessant.

Wat echter hoogst interessant maar bedroevend is, dat is, dat er voor zover wij weten althans, geen enkel protest zich heeft doen horen, tegen dat gegoochel met woorden. Onze logische zin en taalgevoel wordt toch onmiddellijk gekwetst bij een zin als: De godsdienst is opium van het volk. Wat ons taalgevoel in de zin met "van" kwetst is, dat de metafoor "opium", als vertegenwoordiger van "bedwelmen", "verdoven" geen duidelijk onderwerp en voorwerp heeft, en bedwelmen zowel als verdoven is overgankelijk, transitief. Wie bedwelmt er dan, wie verdooft er? Wil men soms zeggen dat het volk zichzelf verdooft, zichzelf bedwelmt????? Dat het volk zich aanmeldt bij de kerkdeur om "gewijde" gordijnringen te gaan verkopen? Dat is het juist wat de heren "hervormers" verfoeien: de duidelijke uitspraak in Karl Marx' formule. Daarin wordt duidelijk uitgesproken, dat de godsdienst het drijvende element is in de bedwelming en verdoving. Deze duidelijke uitspraak brengen zij door het verwisselen van één woord tot een kreupele zin en onmogelijke gedachte terug. Wat er dan tevoorschijn komt is weliswaar niet veel zaaks, maar toch altijd beter - voor hun doel althans - dan duidelijkheid in de kwestie van de verhouding tussen de godsdienst en de massa, het volk.

En deze kwestie is urgent geworden sedert het kerkbezoek sterk afneemt en er krachten zijn ontstaan die naar geestelijke verruiming dringen.

Om haar greep op de massa te behouden doet zij in "democratie" en zelfs in "communisme". Dat verwondert ons niets. Als het nationaal-socialisme hier dreigt de baas te worden, schrijft het rooms-katholieke dagblad "De Tijd": "Laat ons bestaan en we zijn uw man. Wij stoelen op dezelfde wortel des geloofs...." En zo is het.

=====